

UI a zpracování přirozeného jazyka

1

Je bohatý jazyk charakteristickým znakem lidského uvažování?

• Např. **Turingův test** je postaven na použití přirozeného jazyka. Pokusy realizovat dialogové programy: **ELIZA** (Joseph Weizenbaum, MIT 1965): www.rur.com/perlcode/doctor. Jeden z neznámějších dialogových programů simulující roli psychoterapeuta. Pracuje na principu srovnávání vzorů.

• **Loebner Prize** (založena 1991): <http://www.loebner.net/Prize/loebner-prize.html> \$ 100.000 pro autora prvního programu, který úspěšně projde Turingovým testem, \$ 2000 pro nejlepší přihlášený program každý rok,

Říjen 2003: vítěz **Juergen Pinner** (Hamburg, Germany)

2005: First Place: "Jabberwacky", Rollo Carpenter
Second Place "Eugene" Vladimir Veselov
Third Place "Toni", Steven Watkins,
Fourth Place "ALICE", Richard Wallace

ALICE (Chatterbot) <http://www.alicebot.org/> Program, který byl nejlepší v soutěži o Loebner Prize 2000 i 2001.

Umělá inteligence I.

H: Do you like reading books? ALICE: Yes reading is my favorite pasttime.
H: How is your favorite author? ALICE: I am OK. How are you unknown person ?
H: Who is your favorite author? ALICE: My favorite author is Philip K. Dick.
H: Which book? ALICE: The red one, I think.
H: What is it about? ALICE: Science fiction
H: Can you name some of his books? ALICE: ELIZA. :-).
H: Did Philip K. Dick write a single book, only?
ALICE: I'm not certain whether I can give an accurate reply or not.
H: Who is your best friend?
ALICE: Dr. Richard S. Wallace is my best friend.
H: Where does he live? ALICE: He lives in California. Where are you?
H: In Prague. ALICE: Tell me a little about your life in Prague.
H: Sorry, I have to hurry - my lecture is starting in a few minutes.
ALICE: There is no need to apologize. Why do you have to do it?
H: It is my job. ALICE: Congratulations, unknown person.
H: Good buy. ALICE: Thanks for the compliment. How much does it cost?

Umělá inteligence I.

Jazyk a myšlení spolu bezprostředně souvisejí. Co bylo dřív?

- Jsou lidé chytří, protože mají k myšlení dobrý nástroj (jazyk)?
- Vyvinul se jazyk u lidí proto, že odpovídal potřebám jejich bystrého úsudku?

Jerison (1991): Vývoj lidského jazyka je důsledkem potřeby lidí vytvářet co nejpřesnější **kognitivní mapy svého okolí**. Sélmy k tomu účelu používají čich – ten však u lidí není dostatečně vyvinutý.

Primáti běžně používají okolo 100 "slov". Šimpanz je schopen porozumět složeným větám:

"**Přines míc, který je venku**",

"**Přines červený míc, který je za modrou stěnou**".

Gorila Koko dokonce přes 1000 slov, mezi nimiž jsou i abstraktní pojmy.

Zvíře může i "lhát" – vydá skřek, kterým v případě potřeby zmate protivníka.

Je však otázkou, zda psychologové do pozorování nepromítají příliš mnoho vlastních znalostí.

Umělá inteligence I.

Problémy NLP?

Porozumění je proces úpravy vstupních informací do tvaru, který je možno lépe využít pro další zpracování. **Záleží tedy na kontextu i na cíli!** **Tatáž věta může mít mnoho významů. Proto je porozumění v NLP tak těžké!!!**

Time flies like an arrow.

Úspěch při NLP předpokládá použití bohatého kontextu, prostor pro experimentální prověření některých konceptů **kognitivní psychologie**

Jazyk má 2 složky: **syntaxe jazyka**

cílová reprezentace (sémantika)

Umělá inteligence I.

Umělá inteligence I.

Podmínky porozumění?

Time flies like an arrow.

Překlad?

- Čas letí jako šíp.
- Časové mouchy mají rády šípky (vektory).
- Časuj „flies“ jako „arrow“.

Jaké informace potřebujeme, abychom vybrali správně?

- Slova a jejich výskyt v kontextu.
- Konstrukce věty, ...
- Implicitní znalosti o světě

Víceznačnost = zdroj problémů i bohatosti vyjadřování

- What has four wheels and flies?

"a garbage truck"

Umělá inteligence I.

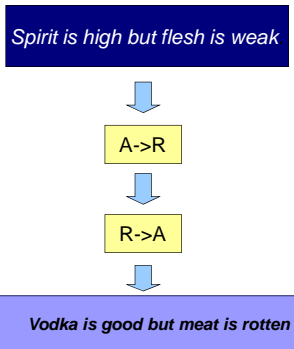
Umělá inteligence I.

Umělá inteligence I.

Problémy strojového překladu

7/23

Umělá inteligence I.

Strojový překlad dnes

- Spirit is high but flesh is weak.
- 精神是高的但骨肉是微弱的。
- The spirit is high but the flesh and blood is weak.
- 这种精神是高但骨肉和血液微弱。
- http://www.altavista.com/help/free/free_searchbox_transl

8/23

Umělá inteligence I.

Počítače a přirozený jazyk

Jak si člověk zapamatovává informace sdělované jazykem? Doslovně nebo jinak?

Vnitřní reprezentace eliminuje **víceznačnost** slovního vyjádření, která může být:

- **Referenční:** “*Ta přednáška bude pozitivní.*” – jeden z hlavních problémů NLP (anaphora)
- **Slovní:** “*Rád platím za vtipného člověka.*”
- **Strukturální:** “*Všichni kandidáti přednesou své volební programy.*” versus “*Volební programy budou předneseny všemi kandidáty.*”

Manipulace s uloženými informacemi - odvozování.

9/23

Umělá inteligence I.

